

Štábní kapitán J. M. S m a z a l:

Plukovní tradice a její pěstování.

(Pokračování.)

K a p i t o l a II.

Pěstování plukovní tradice jinde.

Bylo myslím již dostatečně v úvodě i v předchozí kapitole prokázáno, že tradice neznamená ani mechanickou znalost historie pluku nebo vojska ani vnější atributy této historie, nýbrž že pěstěním usiluje o její kult hlavně pro živé síly z ní vyplývající, pro citové vzrušení, jež budí svými symboly, pro trvalé následky svého vlivu; tím se stává tradice budičem tvůrčích sil, sil, vtělujících se v nové činy, které značí kladení dalších kamenů na stavbě chrámu vojenských ctností a vojenské slávy, činy, které jsou dalšími slokami velebného chorálu vítězství. Tohoto významného účinku tradice je si vědoma každá armáda, armáda stará jako nová, a proto se snaží využít

všech prostředků, metod a cest, aby působení tradice bylo co nejintenzivnější, nejširší a nejtrvalejší.

Poválečný vývoj ve všech armádách vedl k zkrácení presenční služby. Toto zkrácení musilo ovšem neblaze působit na trvalost jejího účinku, podobně jako na výchovu vůbec. Avšak u všech vojsk byly a jsou velké odkazy světové války, která co do rozsahu, délky trvání a početnosti zúčastněných národů a jejich sil nemá v dějinách obdoby. Těmito mravními zisky se hledí odstranit nedostatečná délka presenční služby. Mimo to většina států již přikročila — a ostatní učiní tak dříve nebo později — k branné výchově své mládeže, aby tímto způsobem byl nahrazen úbytek způsobený na straně druhé. Národ ve zbrani, chtějící udržet svou samostatnost, musí napnout veškeré síly, aby obstál ve světové soutěži. Mravní síly při vyrovnaných počtech a technické dokonalosti budou mít v příští válce pak stejně významnou úlohu jako ve válce světové, ne-li úlohu pronikavější.

Studujme nyní cesty a cestičky, po nichž vedou jednotlivé armády své členy k jedinému cíli, k vítězství, stezky, pěšiny i široké silnice, vroubené symboly tradice.

Z armád, které prožívaly a prožívají tytéž problémy, s jejichž řešením musí zápasit vojsko naše, jsou nám nejbližší armáda království Jugoslaviie a republiky Polské. Nejen stejným slovanským původem, ale i vnitřními problémy, a to Jugoslaviie proto, že je stát stejně malý jako my, obklopený věčně hladovými sousedy, stát, jehož armáda musí být vysoce kvalitní, t. j. řekneme-li to slovy našeho vrchního velitele, „musí být uvědoměle statečná pro zeměpisnou polohu svého státu“, a Polsko proto, že vzniklo stejně jako náš stát po světové válce na půdě bývalých imperií, kterým kdysi podlehl. Všechny tyto tři státy pojí i tradice povstání, vzpour a rebelií a společného odboje proti témuž nepříteli ze světové války.

Úmyslně opomímám armádu ruskou a bulharskou, vojska dalších slovanských kmenů, jež dlouho požívala naší úcty pro své slavné tradice národní a celoarmádní, v jejichž plukovních dějinách bychom odhalili mnoho světlých stop, jak také naznačil u ruských pluků gen. Birula v citované již knize. Svou nynější mentalitou jsou nám však příliš cizí, abychom mohli pro přítomnost nalézt a dedukovat z jejich zlatých a krvavých stran historie syntetisující závěr.

A. Jugoslaviie.

Pěstování vojenské a plukovní tradice má velmi příznivé podmínky již z toho důvodu, že armáda není cizím tělesem v národě, nýbrž jeho živou součástí. Poměr všech vrstev národní společnosti k vlastnímu vojsku je opakem poměru, jaký vládl u jejího severního souseda před rozpadem habsburské monarchie, nač si příslušníci této armády trpce stěžovali, jako na př. kapitán Hans Leberl, autor bystře a v moderním duchu psané pedagogické studie „Der Offizier als Erzieher und Volksbildner“ (Liberec, Paul Sollor, stran 192), v níž praví: „Die ö.-u. Staatswehr ist etwas Geduldetes und nicht Gewolltes, eine nicht zu umgehende Konzession an den modernen Zug der Grossmachtpolitik; es haften ihr wenig Innerliches an, sie scheint losgelöst von dem gewaltigen grossen Ganzen, das das Reich repräsentiert oder doch repräsentieren sollte“ (str. 35). Část tohoto zaujetí, kus tohoto krivého pohledu přešlo i do duší a zraků našich občanů, kteří bez zřetele k faktu, že to bylo vojsko zahraničního odboje, které sílou svých úspěchů na významných válečistích světa,

oběti krve a života podepřelo výmluvnost přesvědčivých slov a prozíravost akcí T. G. Masaryka, Eduarda Beneše a Milana R. Štefanika, hleděli a hledí úkosem na dědice tohoto vojska, na armádu svého státu, ač je živým symbolem jeho samostatnosti. Avšak tak, jak bychom si i my přáli, tak se hledí na vojsko v Jugoslavii. O jeho velké popularitě svědčí na př. to, že se i v době, kdy byly stranické vášně, stupňované jižním temperamentem, vybičovány na půdě parlamentu na nejvyšší míru, o vojenském rozpočtu nedebovalo, nýbrž sotva ministr vojska a námořnictva odůvodnil rozpočet svého resortu krátkým výkladem, odpověděla celá skupština potleskem a hromovým, pozdravným voláním „Živela vojska!“ Nesmí se ovšem zapominat, že spojitost mezi národem — a tudíž i zástupci národa v parlamentě — na jedné straně a brannou mocí na straně druhé je mnohem těsnější, nežli je tomu u nás. Velká většina poslanců prošla tuhou školou vojenské kázně za osvobozovacích válek 1912—1918 a na vlastní oči po boku vojáků poznala jejich výkony v boji.

Hledám-li v srovnání s ČSR. důvody, proč tomu u nás tak není, zdá se mi, že je nepřijatelnějším důvodem, že války v Jugoslavii byly vedeny na státním území, takže celý národ na vlastním těle pocítil, čím je mu armáda, a důvod druhý, že mnohem více občanů nežli u nás bylo vojáků, a to vojáků-osvoboditelů. Uvážíme-li totiž, že všechny části dnešního sjednoceného království prošly peklem okupace a dobytí zbraněmi, zdá se, že tyto dva momenty důstojně vyvrcholují slavnou minulost, jež je vyplněna sterými boji, povstáními a odhodlanými zápasy na život a na smrt, jež ctužily duši národa a zocelily v ní všechny bojovné prvky, vystupňovavše je do maxima kvalitativně i kvantitativně.

Dalším momentem je, že Jugoslaviie je stát převážně agrární. Zemědělec lpí na hroudě země, kterou vzdělává, je tudíž i fanatickým vyznačacem principu soukromého vlastnictví. Armáda je obránce země. té jeho země; proto i jeho poměr k vojsku je vroucnější, nežli je u bezzemků, vydělávajících peníze prací svých rukou, jejichž vztah i k národní obraně je chladný, často cizí nebo dokonce zřejmě zaujatý. Zvláště tovární dělník nezapomíná, že vojsko je představitelem státu, který se pro vnitřní klid postaví na ochranu systému, proti kterému dělník v stávce a při podobných příležitostech bojuje. Ježto se branná moc doplňuje ze všech složek národa, je v státě agrárním ohromná převaha branců, kteří mají k ní vztah kladný nebo dokonce věrný.

Tento poměr je nejmarkantnější, když se vojsko ukáže občanstvu v ulicích. Voják jako každý mladý člověk touží po obdivu, pak vydá ze sebe dvojnásob. Ti, kdož viděli jugoslávské vojsko, nejen jeho elitní jednotky na všesokolském sletě, ale i doma, potvrdí tato slova stejně, jako je podpiše každý velitel, jenž se šil s malými jednotkami. Jednotka pochoduující jugoslávským městem jde cestou nejkratší, dopravní ruch se řídí jí a nikoli naopak, ulice hřmí pod jejími kroky, trubači a bubeníci střídají melodie svých nástrojů nebo chlapečci zpívají „koračnice“ (pochodové písně), až se okna chvějí, a národ jásá. Naši vojáci nesmějí zpívat při pochodech obydlennými místy, nesmějí zrána být provázeni ani trubačovým pochodem, v městech se pohybují postranními uličkami atd., atd. Co je u nás svátkem, je u nich všedním dnem, den co den stejně. Občanský divák rád ukáže svým vojákům, že se mu líbí, že je má rád, že jim věří. Není tu šikmookých pohledů ani kousavých poznámek tělesných a duševních mrzáků, jež jsou vrhány tak, aby je oko anebo sluch defilujících zachytil.

Jugoslávci se pyšní svou armádou. A přes demokratický ráz i tradici má vojsko výlučnější charakter nežli u nás. Všem příslušníkům vojska v činné službě i v záloze je dobře znám článek 111. Služebního řádu (I. díl), jímž je zakázáno uveřejňovat v tisku neb jinak rozšiřovat zprávy o tom, o čem se dověděli za své služby, a nikdo se toho neodvážá. Z národního vojska se vytváří nedotknutelné a jedinečné sacrosanctum pro každého občana, jež nesmí být beztrestně uráženo nebo zlehčováno. Myslím, že to není jen monarchistický princip, který tento stav veřejného mínění vytvořil, že je to víc, že je to zásada národní, neboť vojsko je a náleží celému národu.

Snad tato uctívá ostýchavost, zbožnění po určité stránce má kořeny hlubší; už v dobách, kdy jedinou nadějí celého národa byla kosovská legenda, tradice pomstěného Kosova, jež žila v nedovoleném vojsku, v hajducích, sdrúžených v rotách a oddílech pod velením vojvody (hajduci, četníci).

Nelze se tedy divit, že pro působení vnějšími prostředky, symboly a odznaky je tak živná půda v národě i ve vojsku. Především je třeba upozornit na význam, jaký přičítají Jugoslávci plukovnímu praporu. Nemáme tu na mysli jeho význam tak, jak jej tlumočí služební předpisy (o tom bude zmínka později), nýbrž jak se pečuje o udržení obnovené slavné plukovní tradice odevzdáním starých praporů do rukou nově vytvořených vojsk.

Nynější generál Vojin Maksimović, bývalý náčelník štábu první dobrovolcké divise v Rusku, líčí ve „Spomenici prve dobrovoljačke divizije 1916—1926“ (Beograd, Prosveta, 1926) obřad odevzdání plukovních praporů, konaný 18. ledna 1916 v Oděse. Dobrovolnické pluky dostaly prapory dovezené z Korfu, a to bývalého 2., 6., 7. a 11. pluku II. výzvy. Autor o této slavnosti praví: „Takto bylo symbolisováno i vzkříšení těchto pluků starého srbského vojska a jejich tradice těmito svatými odznaky těsně spojena s budoucností mladých dobrovolnických útvarů“ (str. 31). V dalších řádcích líčí dojímavý obřad, když čtyři velitelé pluku, pokleknuvše a políbivše lem praporů, přijali je z rukou velitele divise plk. Stevana Hadžiće a pak je odevzdali do rukou rovněž pokleknuvších praporečníků, kteří rovněž políbili památníky úžasných bojů, bojů od konce ke konci Balkánského poloostrova, symboly, které kdysi vlály nad hlavami Topličanů, Mačvanů, Bělehradčanů a Šumadinců v krvavých bitvách u Bitolje, na Bregalnici, u Krupnje, Lješe, Šabce, Obranovce, u Kumanova, Drinopole a v Novém Pazaru v letech 1912—1915. Navazuje se tím na slavnou minulost pluků, které, pokrývše své prapory slávou, vykrvácely na strašlivém ústupu k moři. Skuteční svědkové těchto bojů se dávají do rukou nových pluků a do srdcí vojáků se vkládá závazek ničím nikdy a nikde neznesvětit tyto památníky dob slavných, radostných i truchlivých.

Tato slova čteme i v Služebním řádě v článcích 59.—64., jež jednájí o plukovním praporu (díl I., str. 26—28). „Prapor je nejvyšší svátostí pro vojáka. Zosobňuje mu Krále i Vlast, je symbolem cti branné moci. Prapor představuje jednotnost naší Vlasti pod žezlem našeho Krále z dynastie Karađorđevićů. Prapor je viditelným znakem našich národních ideálů, vojenských ctností a povinností. Provází vojáka všude, jak při radostných příležitostech, tak i v těžkých chvílích. V boji je shromaždištěm; kolem něho se shromažďují vojáci pluku, neboť prapor je upomíná na jejich povinnosti, na přísahu a žádá oběti na každém. Plukovní prapory hlásají a upomínají na slavné boje, na vítězství i porážky v dějinách národa, na

nezapomenutelné dny radosti i bolesti, ale na konec ověčené slávou.“ — „Plukovní prapor věnuje král každému pěšimu a jezdeckému pluku. Ostatní útvary zbraní, nemající svého praporu, bojují pod prapory pluků, s nimiž spolu pracují.“ — „Dvojhlavý Bílý orel představuje Vlast, koruna s královským monogramem Krále. Slova „S vírou v Boha za Krále a Vlast“ jsou vojákům vůdčí ideou v boji proti kterémukoli nepříteli a jsou i připomínkou mladým vojákům, že nám víra a láska k vlasti uchovala jméno, řeč, svobodu a národnost proti úsilí nespočetných dobyvatelů a nepřátel našeho národa. — Vyznamenání, udělená praporu, jsou na něm připsána in originali. Jako svátosti, které požehnal Bůh a kterou daroval Král, vzdávají se praporu povinné pouty. Každý vojník i občan je povinen pozdravit jej, kdykoliv jej uvidí. Plukovní prapor stráží čestná stráž a pozdravem pluk jej vítá při odchodu z kasáren a týmž způsobem se s ním loučí při návratu.“

V přísaze branci výslovně slibují, že „svůj plukovní prapor nikdo a nikdy neopustí“. Náboženský moment, jenž se uplatňuje při každé příležitosti a jenž má své hluboké odůvodnění v historii národa, nabývá mimořádného významu při slavnostech a obřadech o svátcích státních, církevních i plukovních. Boje proti odvěkému nepříteli křesťanstva a utlačiteli národnímu jsou dokladem těsné spolupráce církve s národem, ba ještě více, vůdčí činnosti pravoslavného kléru v úsilí o zachování nebo obnovení státní, národní a církevní samostatnosti. Touž obdobu nalézáme ve Francii, Itálii a v Polsku, jakož i v katolických částech Jugoslaviie, kde katolicismus měl podobnou úlohu v národním životě

Tvořit plukovní tradici v plucích na území srbského království není tedy těžké, poněvadž jsou po ruce veškeré předpoklady zdárného výsledku. Hůře je tomu v nových osvobozených územích. Ale i tu, jako na př. v Chorvatsku, Lince, Dalmácii, v Banátu a Srěmu, působí mocná pomocná síla v hluboce vkořeněné tradici starých hraničářů, obyvatelů „Vojenské hranice“, území to, osazovaného již v XVI. století emigrací srbskou, jež říše habsburská organisovala i vojensky na obranu svých zemí proti tureckému nebezpečí. „Vojenská hranice“ trvala až do let 1872—76, „obsahující svým zřízením do jisté míry podmínky a záruky svobodného národního rozvoje“ (St. Stanojević, „Dějiny národa srbského“, Praha, Laichter 1920). Bosna a Hercegovina pro blízkost nikdy nepodrobené Černé Hory byly vždy kolébkou odbojných myslí a svobodných srdcí, takže i tu lze nalézt živné zdroje pro šíření, pěstění a prohlubování plukovní tradice.

Nejlepším ukazovatelem jsou tu dále jména pluků, jež jen v některých málo případech navazují jako u nás na tradici národní. Jsou to tyto pluky: jezdecké: 1. „Obilića“, 2. „Cara Dušana“; pěší: 5. „Kralja Milana“, 7. „Kralja Petra I.“, 10. „Takovski“ 11. „Karadjordje“, 12. „Cara Lazara“, 13. „Hajduka Veljka“, 15. „Stevana Sindjelića“, 18. „Suvoborski“, 32. „Nevesinjski“, 35. „Zrinjskog“, 36. „Jelačića“, 38. „Njegošev“; 4. dělostřelecký „Stevana Nemanje“; jiná jména pluků upomínají na vítězné vojvody srbské ze světové války, jako na př. 17. pěší „Vojvode Mišića“ nebo 19. dělostřelecký „Vojvode Putnika“, nebo na spojení bývalé i dnešní a hlavy těchto států, jako: 4. jezdecký pluk „Velikog Knjaza Konstantina Konstantinovića“, 25. pěší „Kralja Ferdinanda Rumunskog“, 54. pěší „Kralja Karola Rumunskog“, 21. pěší „Čehoslovački“, 16. dělostřelecký „Cara Nikole II.“. Konečně pak jména, jež znamenají i vlastníky pluku, jako 5. jez-

decký „Kraljice Marije“, 8. jezdecký „Kraljevića Andreja“, 6. pěší „Kralja Aleksandra I.“, 14. dělostřelecký „Prestolonaslednika Petra“ a 30. dělostřelecký „Kraljevića Tomislava“ atd. Všechny pluky nemají dosud jména, avšak vyšší jednotky, v nichž jsou sdruženy, mají pojmenování podle krajů nebo řek; jsou to divise: Drávská, Sávska, Vrbasská, Osiječská, Potisská, Drinská, Bosenská, Jadranská, Dunajská, Timočská, Šumadijská, Zetská, Moravská, Kosovská, Vardarská a Bregalnická. Kdo zná historii osvobozovacích bojů ví, co znamenala některá tato jména, pokrytá slávou stejně jako pluky těchto divisí, označované podle nich, co znamenala pro vzkříšení srbské armády a jak se vyznamenala na soluňské frontě.

Připočteme-li k uvědomělému vlastenectví jugoslávského národa ještě hrdost a oddanost k místní posádce a k oblastní divisi, jejíž jméno se shoduje v některých případech s názvem bánoviny nebo kraje, dovedeme si představit, jak intenzivního působení a okolí se tu na vojáka dosahuje, nepřehlídíme-li jen k záměrné výchově od povolaných činitelů, při čemž základem výchovy vojáka a jejím pokračováním je historická a vlastenecká výchova mládeže, při čemž tedy vojenská kázeň má základ v silné ukázněnosti národní. Citáty ze Služebního řádu o praporu nám výstižně ukazují, v jakém rozsahu se tato výchova koná. Nevýhodou tohoto působení na vojně je tu jen časté přemísťování důstojníků v počtu mnohem větším, nežli je tomu u nás.

Zvláštního významu se zřetelem k naznačenému postavení a vztahu národní církve, anebo církví k národu nabývají pro prohloubení tradice s v á t k y. Vychází-li se z principu: „Chceme, aby se život vojína nelišil od života v rodině, aby vojenská služba nebyla přelomem, nýbrž pokračováním“, lze snadno pochopit, že obyčejně a slavnosti vojenské jsou totožné s obyčejí a slavnostmi v životě občanském. Katolíci slaví vánoce, velikonoce, letnice, Boží tělo a Všech svatých, pravoslavní oslavují Badnji dan a Božić (24.—25. XII.), Bogojavljenje (6. I.), sv. Savu (28. I.), velikonoce a letnice, mohamedáni Kurbanski Bajram (květen), Ramazanski Bajram (v březnu) a Mevlud (srpen) a židé Paschu, Roš Ašan a Jom Kipur stejně slavnostně a radostně jako doma. Vojáci se účastní bohoslužeb, zbytek dne mají volno, dostávají rituální stravu, je-li třeba, s přilepšením, a velitelé jednotek vystupují v úloze hostitele tak jako v rodině otec. Náboženská snášenlivost a pronikavá péče o uspokojení osobitých potřeb rituálních svádějí různé složky na společnou basi vojenské služby, jež se charakteristickými místními poměry diferencuje v lokální patriotismus, vojenský regionalismus, plukovní tradici. Tato péče o rituální potřeby zasahuje předpisy i praxi. Tak na př. pro vojíny muslimy se zřizují vodní nádrže pro předepsaná omývání; vojenští duchovní křesťanští konají i v kasárnách obřad svěcení vody a požehnání domu na den „Jména Ježíš“; dbá se, aby vojíni kteréhokoli vyznání dostali v stanovený den jen postní jídla, je nařízeno, jak se podle starých obyčejů opatřuje „badnjak“ — strom pro pravoslavné, jak vánoční stromek pro katolíky, jak se slaví „Djurdjevski uranak“, t. j. jitro na den sv. Jiří, kdy vojsko s hudbou a zpívající odchází do okolí na určené místo, kde závodí a zápasí, na památku nejen návratu jara, ale i dne, kdy průkopníci osvobození, hajduci a četníci, opouštějící své zimní „stavy“, scházeli se k novým výpravám proti Turkům, atd. Souběžně se všemi těmito obřady, svátky a slavnostmi vojenskými konají je i kruhy občanské v místě, často společně na pozvání velitele vojska,

čímž se pokračuje i po této jinak ne všude schůdné cestě k pěstění národní a plukovní tradice.

Plukovní svátky jsou kapitola zvláštní. Jsou to dny, které se váží upomínkou na některý významný den v historii pluku (ústavu, úřadu); buď den boje nebo založení (u nových útvarů a u úřadů a ústavů), den, jenž je stanoven „ukazem“ královským a jež oslavují i odloučené jednotky jako ostatní části tělesa. Jako je v rodině hostitelem otec (v rodině „slava“ je svátek svátce, jehož si rodina před staletími, když přijala pravoslaví, vyvolila za svého rodového patrona), tak u tělesa, jež je velkou rodinou, je hostitelem velitel pluku. U pluků, jejichž majetníkem je král anebo člen jeho domu, je velitel pluku zástupcem tohoto hostitele, ovšem se všemi právy a povinnostmi. Plukovní svátek je největší slavnost v roce. Jsou pozvání důstojníci v záloze a ve výslužbě, příslušníci pluku, občanští hosté i deputace místních útvarů. Den svátku se včas oznamuje ve Věstníku. Vlastní slavnost se dělí na dvě části, náboženskou se známými obřady, jako krájením koláče, poléváním „koliva“ (pšenice) vínem a svěcením jich, a část vojenskou, záležející v přehlídce, proslovu a blahopřání velitele pluku a v slavnostním pochodu. Po slavnostním obědě se koná „lidová veselice“ za činné účasti vojska před diváky z řad vojska i občanstva. Na zvýšené výdaje přispívá ministerstvo určitou částkou.

A ještě jeden moment, tentokrát materiálního rázu, podporuje přilnutí občanstva k vojsku. O rituální stránce otázky bylo již mluveno. Jugoslávce je celou svou přirozeností velmi skromný. Proto velká část brančů, zvláště těch, kteří pocházejí z chudíckých chalup a salaší Černé Hory, Starého Srbska, Bosny a Hercegoviny, Dalmacie a Liky, nikdy neměla životní podmínky tak vysoké úrovně, jako na vojně, takže i tato cesta byla nastoupena. Vedle uspokojení hmotných potřeb se pomáhá národu šířením osvěty, vyučováním negramotných, stálou a promyšlenou výchovou v závodivosti, takže sečteme-li všechny tyto klady vojska a postavíme-li je na pevnou základnu rodinné výchovy, stejně přísné jako na vojně, jež však vede k účtům k vojenství („Armáda je naše strážkyně“, slyšíme i z úst negramotného pastýře vysoko v horách a tato slova tryskají z hlubokého přesvědčení), chápeme, jak snadno a dobře se tu kladou další kameny na stavbě vojenského sebevědomí a vojenské tradice. Nynější organizace „Selských rot sokolských“, pronikající do všech vesnic, má ohromný význam a ponese ovoce již v dohledné budoucnosti.

Toto zbožnění národního vojska jde ruku v ruce s kultem padlých. Jugoslávský velitel rotý vede svou jednotku, kdykoli má k tomu příležitost, kolem vojenského hřbitova nebo pomníku padlých — i když musí učinit zacházku — a velí počtu mrtvým bojovníkům. V drobné praxi velitelské, jak ukládají i předpisy, neopomíjí se žádná příležitost, která vede k utužení svazku, pojícího vojáky i záložníky k branné moci. Při nástupu nováčků, kteří jsou převáženi společně drahou, očekává je na nádraží velitel pluku nebo jeho zástupce s důstojnickým sborem, čestnou rotou a hudbou; v tomto slavnostním průvodu jsou pak odvedeni do kasáren a jejich zavazadla odvezena vojenskými vozidly. Stejně je tomu i při odchodu vojinů do zálohy nebo při nástupu záložníků na cvičení ve zbraní. Tvrdá škola životní a rodinná je tedy jen vystřídána kasárnami, v nichž však vládne též patriarchální poměr jako v občanském životě. Otec šťasten, že má syna branče, loučí se s ním slovy: „Sine, osvetlaj mi obraz i povrati se kao kaplar!“ (Synu, dělej mi čest a vrať se jako desátník!), neboť je

ctí pro rodinu i obec, má-li takové členy v svém středu. Ctižádost u prostého lidu tamějšího je známa; odtud četná mírová i válečná vyznamenání, takže není řídkým zjevem pracující rolník nebo dělník, nosící okázale své dekorace na občanském kabátě, aby se od nich nemusil ani na okamžik odloučit. V neděli a o svátcích nosí odznaky své statečnosti nebo horlivosti ve službě každý.

Veškeré tyto zjevy podporují utužení většinou starobylé tradice plukovní. Reprodukce obrazů z dějin pluku, obrazy vynikajících mužů nebo fotografie míst spjatých s historií plukovní, zdobí stěny chodeb a místností, pamětní deska nebo pomník se jmény padlých pluku, postavený v blízkosti kasáren, je předmětem stálé úcty a častých vojenských obřadů, stránky plukovní historie jsou pak bohatým pramenem poučení a zářivým příkladem k následování. Plukovní tradice je pak chápána jako jeden z pramének, slévajících se v mohutný tok, jímž je vojenská tradice celého národa, pojetí jistě správné, neboť znamená unifikaci všech pod praporem národní samostatnosti do důsledků provedenou. Dnešní snahy o rozšíření této tradice i na kraje po světové válce osvobozené se jistě zdaří, neboť mají všechny předpoklady úspěchu.

B. Polsko.

Polská republika podobně jako království Jugoslaviie se snaží z tradice celonárodních vytěžiti co nejvíce i pro menší celky a organizace společenské i vojenské i pro jednotlivce. Velkorysé pojetí celkové nové orientace ve svobodné velké Polsce může nám být po mnohé stránce vzorem. Stát, národ je všude na prvním místě. Proto i odznak obnoveného samostatného státu stojí všude v čele. Jak úcta k tomuto symbolu pronikla a proniká do armády úspěšným působením, je vidět z krásného zvyku, reglementovaného předpisy; v učebnách je na čelní stěně umístěna státní vlajka, jež je zde potud, pokud kurs trvá. Vstupující do učebny, ať profesor anebo žák, nejprve vzdá čest vlajce a pak teprve pozdraví přítomné nebo hlásí svůj příchod učiteli. Totéž se děje na vojenských letištích, kde se denně zrána vztyčuje a večer snímá státní vlajka za prostého, ale tím dojemnějšího obřadu. Pokud mně je známo, za tentýž obřad se přimlouval u nás ve „Vojenské výchově“ por. pol. pil. let. Hejtmánek.

Druhý moment, který podobně jako v Jugoslavii umožňuje snadnější zapuštění kořenů všech druhů tradic, je poměr k církvi a význam náboženství v národním i vojenském životě. „Religio“ je poměr člověka k Bohu, ale určuje též, jako známá definice pojmu mravnost, poměr člověka k člověku a k společenským jednotkám, ať je jimi obec anebo stát, armáda nebo církev. Církev pak vykonala pro polský národ mnoho právě svým buditelským a koná svým národně výchovným působením. Nelze se pak divit i důsledkům ve vojsku, jež se však vesměs obražejí v jeho prospěch. I v Polsku je armáda ochránkyní svobody národní a obráncem víry proti sousedům jiných vyznání, a to na západě proti protestantskému Německu a na východě proti pravoslavnému i atheistickému Rusku. Tyto síly působí na tvoření a usměrnění tradice a z ní vznikají, jak bylo naznačeno v I. kapitole, nové živé síly, jež přicházejí opět i původním pramenům k dobru.

A konečně třetí moment, historický, analogický jugoslávské tradici povstání od dob Karadjordjových počínajíc, vychází z tradice neúspěšných,

ale slavných odbojových pokusů proti těm, kteří rozervali části živého těla nešťastné země, tak dlouho odmítající „absolutum dominium“ domácí, až kleslo pod cizí. Vždy po 30 letech se projevuje v novém odboji (1794 — 1830 — 1863/1864), činy touhy po svobodě, jež jsou krvavě potlačeny.

Realisací spojení obou složek — historické a náboženské — nalézáme nejlépe zastoupenou v dějinném faktu, že tak četní členové kněžského stavu stáli v řadách povstalců, a to nejen v úlohách ideových vůdců odboje s křížem v ruce, ale i v úkolech řadových vojáků revoluce se zbraní v dlaní. Oběti povstání nebyly však marné, neboť z nich vyrostla síla dosíci cíle a udržet dobyté. Jak vojenská tradice nové Polsky navazuje na tradici povstání, vidíme z kultu veteránů povstání z roku 1863, kteří byli povýšeni do první hodnosti důstojnické, jsou ubytováni v útulku pro ně zřízeném a jímž se prokazují oprávněné pocty jako průkopníkům polské svobody. Jsou zváni k místním plukům neb útvarům, jež svým plukovním svátkem navazují na tradici povstání, účastní se přehlídky a slavnostního pochodu s přehlížečím velitelem. Jiný doklad živé tradice ve vojsku: Pěší vojenská akademie každý rok 9. listopadu obsadí hlavní stráž v Belvederu a v historických krojích koná tam strážní službu po ty noci, v nichž bylo provedeno povstání, jehož se tehdejší žáci činně zúčastnili.

Zvláštního, přímo symbolického významu nabyl v obnoveném Polsku stejnokroj nové armády, jenž obsahuje historické prvky a jímž byla stejně jako u nás i vnějšně dokumentována rozluka s dřívějším cizím režimem. Kromě uvedených prvků historických je v něm jednotící, ač na první pohled nepatrnou součástí vlnovka, lemující okraj límce vpředu, již má voják stejně jako důstojník, desátník i generál. Jí je naznačena společná myšlenka, společný úkol, když výložky a čísla odlišují, tvořící tak základ pro ducha menšího kolektivu, zbraně nebo tělesa, a pro jejich tradici. Podobným pojátkem je charakteristický vojenský pozdrav polský. Nemám ověřen tento fakt, ale slyšel jsem, že dva prsty, vztyčené k pozdravu, znamenají dva pojmy vojákovi nejsvětější: „honor i ojczyzna“, čest a vlast. Jestliže je to pravda, musí být symbolika tohoto pozdravu, je-li uvědomělá, vskutku mohutným tmelem vojska.

Tradice plukovní u některých pluků je podporována zvláštními pečovatelnými odznaky, u horské pěchoty i zvláštnostmi stejnokrojovými, jako alpským kloboukem a pláštěnkou. Zvláštní zmínky zasluhují plukovní vzpomínkové odznaky, jež především obdrží důstojníci z povolání a v záloze, jimiž jsou však také podělováni občané, kteří se jakkoli zasloužili o toto vojskové těleso a jímž je odevzdává velitel pluku jako hostitel při plukovních svátcích. Plukovní svátky jsou obdobně organizovány a mají též účel, jak bylo vylíčeno v článku o vojsku jugoslávském. O těchto svátcích se ve vojenské části slavnosti přečtou jména padlých před shromážděným tělesem a položí se věnec na pomník padlých pluku, umístěný před kasárnami nebo na jiném vhodném místě, jako na př. na kasárním dvoře. Obřad čtení jmen padlých vojinů dojímá srdce přítomných, neboť v zápětí hlásí příslušný poddůstojník čety, jejímž příslušníkem byl padlý: „Padl na poli cti a slávy!“ Obřad ten by nebyl ani v našem vojsku novinkou, jak svědčí památka vojína Mrňáka, zachránivšího generála Kornilova z rakouského zajetí, a pro tento mužný čin zařaděného do 1. čety 1. roty 1. pluku M. J. Husi v domnění, že padl za obět pomstě rakouské justice (viz též Bandrowski „Bílý lev“).

O znalost historie pluku se pečuje velmi účinně soustavným zpracováním této látky vědecky, jež bylo prováděno historickým oddělením hlavního štábu (nyní generálním inspektorem), oddělením, které má takové výsledky činnosti, že se podobnými nemůže hcnosit ani jediná država z t. zv. nástupnických států. Mimo tyto historické cíle vědecky badatelské činnosti, jež se snažila vytěžit pro důstojnický sbor co nejvíce z válečných zkušeností světové a rusko-polské války a propůjčit tak pravý a trvalý význam „zázraku pod Varšavou“, jde se i za cíli propagační činnosti, již s našeho stanoviska posuzujíc lze plným právem označit za kult plukovní tradice. Ve formě sešitků, brožur, vojenských kalendářů a drobných kronik se šíří nejen mezi důstojníky aktivními a záložními, kteří jsou intensivněji spjati se svým vojskovým tělesem, ale hlavně mezi poddůstojníky přesenní služby a vojáky důkladná znalost plukovní tradice, jak si asi přál gen. K. Kutlvašr, velitel milovického pěchotního učiliště (nyní velitel 4. divise), když napsal do „Vojenské výchovy“ svůj temperamentní stesk na neznalost tradice v našem vojsku. Ani vojenský časopis „Żoldnierz polski“ anebo poddůstojnický „Wiarus“ nezapomínají na tuto stránku a podporují kult plukovní tradice líčením slavných dní různých pluků. Její utvrzování je umožněno teritoriálním doplňováním pluků a lokální tradicí, čímž se vysvětlíme i společenské postavení důstojníků i příslušníků, zvláště uvážíme-li výše již dotčené důvody historické.

Drobná praxe velitelská podobně jako v armádě našeho jižního spojence neopomíjí jediné příležitosti, aby v službu, v její denní výkon a ve veškeré příležitosti, které skýtá, byl vložen smysl, duch, ideová náplň. Vyjímám jen namátkou příležitost, kterou má i každý náš velitel roty neb eskadrony, která se však v Polsku, domyšlena a pochopena v celé hloubce, stává obřadem. Je to vydávání pušek nováčkům. Puška, která je dočasně po dobu služby vojákovi družkou i symbolem, v boji pak neuvěřitelnějším přítelem, je mu odevzdána — alespoň části každé setniny — po krátkém proslovu osobně velitelem pluku. V tomto tradičním obřadu je i kus výchovy, výchovy, která nám chybí — snad pro nedostatky vpředu vyličené. Voják jest tím veden k hodnocení své zbraně, k odpovědnosti za ni a k opatrnému a pozornému zacházení se státním majetkem. Nelze se pak divit, že jest i méně poškození tohoto drahocenného materiálu, že z toho vyplývá i šetření střelivem a střelecká kázeň, vesměs produkty uvědomění, k němuž byl dán základ prostým obřadem — pasováním na vojína — obránce vlasti se zbraní v ruce.

C. Staré armády.

I přes to, že není možné v této stručné studii zachytit podrobně všechny tradiční symboly armád nám ideově nejbližších, musíme se přece dotknout i armád jiných. Na př. pro toto téma láká vojsko britské, armáda národa tak oddaného kultu zvyklostí, tradic všech druhů a oborů představ, že dosud zvykové právo v soudnictví i v ústavním životě zůstává v platnosti! Nezbyvá než poukázat na několik výstižných příkladů, uvedených v citované již knize gen. J. Biruly.

Spojenecká armáda francouzská je našim srdcím blíže nejen pro ducha ji naplňujícího, ale i pro živou práci, vykonanou četnými jejími příslušníky, členy vojenské mise, pro naši národní obranu. Všimněme si jí proto poněkud podrobněji.

Francouzský stejnokroj. Již tato dvě slova vybaví v naší mysli pověstné červené kalhoty, které francouzské vojsko po celé téměř století charakterisovaly, a to tak dobře, že se každý domníval, že byly nošeny odjakživa, ačkoli byly zavedeny Karlem X. dekretem ze dne 27. července 1829. Již pouhá představa vojenského stejnokroje rovněž srostla tak pevně s našimi představami, že se těžko zíváme do dob, jež líčí Henry Lehr ve spisku: „L'uniforme“ (Berger-Levrault, Paris, 1930, stran 58). „Bylo to po dlouhé době celého středověku od dob římských legií po prvé, kdy se krutý markýz de Louvois, ministr války Ludvíka XIV., smutně proslulý svými dragonádami, rozhodl dát jednotný úbor každému z našich pluků“, píše autor. „Nebylo tu však předchozích zkušeností ani tradice. Jaká to příležitost vytvořit kroj, který by odpovídal všem požadavkům a který by odlišoval vojáka od občana stejně jako od vojáků jiných armád. Avšak této příležitosti nebylo využito... Tento stav trval tak dlouho, dokud se při ošacování vojáků neuplatnily motivy utilitární. Ovšem úprava pokračovala velmi pomalu. Nové dvě generace ještě vymřely, nežli byla uniforma, která byla v menších podrobnostech upravena od dob Ludvíka XVI., zavedena v hlavních rysech shodná u všech pravidelných vojsk“ (str. 15). — „V barvách vojsk jednotlivých národů se zračí kus jejich národní povahy“, praví jinde též autor (str. 18) a my souhlasíme. Vzpomínáme jen, jak zemitá barva ruského stejnokroje přímo vyjadřovala zemitost duše jejího nositele „zemljáčka“. Tmavší barva stejnokrojů severských armád odpovídá i zachmuřené obloze nad touto částí evropského světadílu, snad stejně jako bílá barva oblohy inspirovala většinu katolických vojsk v XVIII. století k stejnokrojům jasných, živých a přece diskretních barev. Francie se k ní vrací za Napoleona; při nejbližší další úpravě volí modř (roku 1820), vystřídanou, jak bylo již výše podotčeno, červenou barvou kalhot r. 1829.

Více nežli stejnokroj, ač jeho pojící význam nelze podceňovat, zvláště jeho součásti, jako jsou válečná vyznamenání, palmy, „fouragère“, zavedená maršálem Pétainem, výložky, odznaky hodnosti, odznaky specialistů, čísla útvarů a odlišné součásti, sloužící k rozlišení zbraní a služeb, působí ve Francii kult praporu. Ať vezmeme do ruky kteroukoli knihu z bohatého odvětví výchovné a výcvikové literatury francouzské, nalezneme plným právem zdůrazněnou úctu k praporu.

Nelze lépe tato fakta vyjádřit nežli slovy autora stále živého „Umění velitelského“: „Národ pojatý s hlediska hmotného nemůže se projevit jako celek na téměř místě. Mravně je nehmotný a nemůže se zjevit očím. Proto si dává hmotný osobní odznak, jímž naznačuje svou přítomnost tam, kde jej postaví. Zmocňuje se území, stavě na ně svůj prapor; když jej opouští, bere jej s sebou. Pocty prokázané a urážky učiněné praporu vztahuje národ na sebe... Národ odevzdává prapor svým vojínům, aby zjevně naznačil, že je jeho zástupce, plnomocník k zápasu“ (str. 92). Jak sytý je zde vyjádřeno to, co bylo naznačeno v I. kapitole této studie: těsná souběžnost i vespólná závislost národního uvědomění, vyplývajícího ze slavné tradice národa, ducha zbraně a tělesa z tradice zbraně a pluku, vzájemné doplnění obouh symbolů, státního i plukovního praporu.

Drobná praxe velitelská je dána ustanoveními Cvičebního řádu (I. díl): „Duch pluku je dílem velitele. Toho se dosáhne jeho zásahy ve všech složkách služby, z níž se rodí duch tělesa, projev mravní hodnoty jednotky. V úloze vychovatele má velitel tělesa za pomocníky všechny velitele“ (str. 75). I na otázku po obsahu a metodách této práce nám od-

poví též předpis: „Tato výchova se opírá zvláště o líčení vynikajících bojů pluku, o výklad hromadných i nejkrásnějších pochval jednotlivců; dále jsou to význačná data, jako představení praporu nováčkům, výročí vyznamenání praporu, národní nebo plukovní svátek, výročí bojů, označených na plukovním praporu... při pochodech a při přemísťování průchod osadami, které byly jevištěm pamětihodných událostí válečných, zvláště ve zpustošených krajích, přinášejí látku k plodnému poučení“ (str. 74).

Na italské armádě lze přímo studovat fakt, jak tradice překonává — nebo si alespoň vynucuje respekt — i pronikavé změny vytvořené dobou, modernisací vojska nebo změnou vládního režimu. Až do konce světové války byla na př. italská pěchota pojmenována podle teritoriálních brigád, jak je uvádí maršál Caviglio v „Caporetto“, jako na př. „Brigata Roma“, „Brigata Spezia“, „Brigata Re“ atd. Brigády a pluky v nich se liší ještě dnes výložky, ač tyto brigády již dnes neexistují, neboť pěchota je organizována v tříplukových divisích. I když se nyní stejnokroj mění a zavádí se otevřená blůza, ponechána příslušníkům brigády „Re“, kteří dříve nosili červené chránitko u límce, rudá kravata k otevřené bluze. Podobně jiní nosí zelený nákrčník, ostatní pak předepsaný černý. Výložky alpinů, bersagliérů a granátníků zůstaly nezměněny i přes novou úpravu stejnokroje stejně jako u nás známé klobouky alpinů a klobouky bersagliérů, ač jsou dnes příslušníky „corpo celere“, tedy cyklisty a motocyklisty. I jezdecké pluky podržely při otevřené bluze staré odznaky a přílbice.

Výročí bojů pluku jsou i zde oslavovány jako plukovní svátky; dělostřelci a ženijní vojsko mimo to světi svátek své patronky, sv. Barbory, kdy výjimečně nosí příslušníci těchto zbraní slavnostní stejnokroj po celý den, nejen večer. K těmto svátkům vyšší velitelé vyslovují jednotkám svá blahopřání.

Fašistický režim, který se od svých počátků opíral o „truppe d'assalto“, vynaložil značné úsilí, aby se vojsku dostalo v národě postavení, odpovídajícího jeho poslání. Tradice vojenského kolektivu je tím rozmnožena o nové prvky, tím účinnější, čím je propaganda výmluvnější. Ke kultu historie se tu připojuje i kult síly, kult moci a množství, kult národa, povolného k expansivním pokusům o rozšíření nejen ideí, ale i teritoria. Že se dostává podílu i organickým celkům, jako jsou pluky, v tomto rámci, bylo dokázáno výše.

Podobně je tomu v armádě německé a v době nejnovější i v armádě rakouské.* Obě vojska a jejich správy — jakož i panující režim — snažily se vytěžit ze světové války přes svou porážku pro vojenskou a plukovní tradici co nejvíce. Jejich kroniky a „zlaté knihy“ pluků neznají tohoto závěrečného aktu světové války, nýbrž mají jen stránky, naplněné úspěchy, při čemž vina za porážku byla svržena na bedra zápolí, jeho obyvatelů a vůdců, nebo v Rakousku na bedra jiných národností. Vídeňské ministerstvo spolkového vojska vydalo r. 1931 luxusně upravené a bohatě ilustrované souhrnné dílo o rakouském vojsku „Überlieferungs-pflege im Bundesheer“ (s podtitulem „Durch die Jahrhunderte

*) Proti možné námitce, že armádu rakouskou počítám k armádám starým, z nichž však vyjímám armádu jugoslávskou a o ní zvláště píši, uvádím, že se přes republikánský nátěr rakouská armáda nezměnila v svých tradičních sklonech, kdežto armáda jugoslávská přizpůsobila tradice národní, vojenské i plukovní novým poměrům geografickým, jak je vytvořily mírové smlouvy.

öst. Soldatentums“, Wien, 1931, stran 139), v němž se výslovně v úvodě pravi: „Nie haben die aus unserem jetzigen Vaterland hervorgegangenen Truppen im grossen Kriege versagt, oft haben sie gesiegt und stets haben sie in Ehren bestanden!“ (str. 5). Navazují i v změněném státě na tradici „staré armády“ a tradice jejích pluků, zčásti (Rakousko) se vracejí k staré tradici stejnokrokové, aby i vnějšně byla dokumentována tato cesta zpět, když se nezdařilo vytvořit předpoklady pro tradici novou.

Tímto stručným přehledem o armádách jiných států, jenž si nečiní nároky na úplnost, chtěl jsem jen prokázat, že není ani jediné armády staré ani nové, vzniklé na úsvitě dějin anebo na sklonku světové války, která by se nesnažila všemi prostředky vytěžit z historie co nejvíce, aby z této tradice načerpala sil k úkolům dneška a zítřka. (Příště dále.)

Vojenství u nás a v cizině.

štábní kapitán gšt. Vladimír Talášek:

Italské manévry 1934.

V programu italských manévru možno sledovat určitý vývoj. Předmětem manévru 1931, konaných v prostoru Postojna, Idrie, Valla del Nevoso, bylo vyzkoušet bojovou hodnotu rychlé divise ve všech fázích boje.

V manévrech 1932, jichž se zúčastnilo na 50.000 vojáků a které se konaly v Umbrii, byla studována spolupráce rychlé divise s ostatními zbraněmi, hlavně s pěchotou. U rychlé divise bylo po prvé použito rychlých tanků, a to praporu rychlých tanků o 6 rotách a četách se 4 tanky.

V manévrech 1933, jež se konaly v severních výběžcích Ligurských Alp v prostoru Ceva-Millesimo-Molere a jichž se zúčastnilo na 32.000 vojáků, se nezkoušely nové bojové metody ani nový materiál. Zkoušel se chod některých služeb, zvláště služby zásobování vodou. Zkoumal se stupeň výcviku povolovaných záložníků.

Posilové prostředky jednoho armádního sboru se skládaly: z pluku bersagliérů (dva prapory cyklistů a jeden prapor na autech), z jezdeckého pluku, z roty motocyklistů, z praporu tanků, z 1 hrubého dělostřeleckého pluku (2 oddily 105 mm kanonů, dva oddily moždířů 149 mm). Posilové prostředky druhého armádního sboru měly víc o 1 oddíl těžkých kanonů 152 mm, 1 stíhací perut a o dva balony.

Divise i sbory byly bohatě vybaveny službami: zdravotnickou, intendantní a dopravní. Většina pěších pluků byla záložníky doplněna na válečný počet.

Poslední manévry italské armády se konaly koncem srpna 1934 mezi Bolognou a Florencií v Etrurských Apeninách. Byly to dosud největší manévry, nejen svým rozsahem a početností zasazených sil (zúčastnilo se jich na 100.000 vojáků). Měly vojenský i politický význam a zvláštního lesku jim dodala přítomnost krále a prince-následníka, vlády a četných zahraničních hostů.

Se stanoviska vnitřní politiky představovaly fašistickou práci za 12 let na poli nacionální reorganizace armády.

Vojensky se zde po prvé s početnými prostředky aplikovaly nové myšlenky o pohybné válce v rámci vysoké strategie i taktiky.

Střetly se dvě armády, jedna přicházející od Bologny, druhá od Florencie v rámci manévru armády. Manévrovalo se velkými jednotkami, jež byly záložníky zesíleny na válečné počty, i jednotkami rámcovými, které jen doplňovaly skutečný manévru. Celkem byly zasazený 2 armády se svými štáby a s částí svých služeb,